

Roni Rengel

Filozofski fakultet u Zagrebu
ronirengel@gmail.com

Drskosti filozofije: “Odbacivanje” sućuti kod Nietzschea

Tumačenjsko zaranjanje u problem sućuti kod Nietzschea nije u moći onoga neobrazovanog za višeslojevito mišljenje, stoga u početku određujem dvije bitne smjernosti uobražavanja ovog mjesta, dva možebitno fenomenalna uobličjenja:

- 1) O sućut nije moguće okačiti odveć riječi i argumentativnih sljedova. Ona je inhibicija *tude situacije*, ali kao “širenje” toka namjere, ona je dokidanje do-trenutnog djela u smislu rada tijela intencije jedne smjernosti i prelamanje u neki kvant intencije smjernosti različite i to tako da je po bitnom određenju ovo imanentni angažman u razrješenje sebi-uz-drugog postavljenog telosa, a koji sadržan u dokidanju patnje drugog što uopće od visoke bitnosti korijenskom osjećanju biti bića i jedno moguće *opravdanje* vlastitosti, zapravo jedno je to nesebično vlastitovanje oduvijek odlučenog nadtipa, poput Raspetoga.
- 2) Sućut je sredstvo kojim je moguće dotaknuti bilo jednakosti. Čutiti patnju drugoga svojom, najveća je i najvrjednija moć bića čovjeka. Njome spoznajemo kako patnja nekoga tko s nama ne dijeli najuže tijelo može duboko pogoditi naš duh i najdublje predjele naše duše, ona nas rodno združuje u prepoznavanju života-tragedije. Njome se odmičemo od egoističkih ciljeva i nakana, te prepoznajemo svijet pun različitosti puteva koje život uzima i nepovoljnosti situacija koje neki od puteva čine, pritom dospijevajući u istinu o vlastitom životu i o pravednosti.

...a dvije putanje, ona prema inhibiciji u sebe slučaja, ali tek kao poticaja za vlastitu sućut meditativnog tipa povučenu u svoj uski kvant (primalna pogodjenost), i ona prema imanenciji namjere

su-prevladavanja, prokušat ću misleći, eventualno i pojasniti na koji način je moguće filozofski misliti Raspetoga kao sintetički pogon, jedno nadčovječno koje neuvedivo u mrežu kriterija, puno, odlučeno i slobodno¹, a, da ne bih pogriješio koristeći kategoriju samosvijesti omogućuje mi spoznaja da je pretrpana sadržajem do beznačajnosti, kao sućut s Nietzscheovog gledišta. Neki nesretnici stupaju u vremenu koje zahtjeva atavizme razvesti u besmisao – što jednom djeluje smislotvorno, nerijetko umire u odsuću zalijevanja mlijekom života.

Ne okolišajući odveć, druga je opisana definitorna vizija pojma sućuti za Nietzscheov smisao atavizam, bez svoga proširenja u prvu², i prokazujem ju ne samo pogrešnom poradi nedovršenosti, već zvjezdanim egoizmom – u njoj volja nije u moći prevladavanja, prije zadržavanja i izdržavanja. Bio bi to tek možda nespretno organiziran strah oko izvjesnosti mogućnosti nevolje koja je zatekla drugog (pa može i mene), tek nenadana i iznenadna savjest. Ona je za moj smisao moć egoistična jer zamišlja neprigodeno visoku vrijednost i to neposredno, iz intrinzičke tajne altruizma, ali objektivno ne smatram potpuno nepriličnim prevrednovanje ovoga sadržaja, on je u raznim pomacima iskoristiv, čak obećavajuć³. Stvar koju tragam skrivena je u neznatnosti svoje mundane naravi, a ona je upravo u zauzimanju stava, u formu izvođenja duševne pogođenosti, to prekoračenje što uopće uzvisuje nadčovjeka nad čovjekom. Nietzsche ne dopušta niti sućut, u pravom smislu, svim arhetipskim nadljudima – pri tome, ni slučajno dolaziti u napor da se odredi točan broj nadtipova – ali je on niti odriče svima. Vjerojatno smatrajuć' da se sućut po liniji Raspetoga ionako zbiljski iskušava prilično rijetko i po harmoniji sretnog slučaja, kojega nalazimo imenom Veliko Podne u Nietzscheovom djelu, filozof ne smatra da je teorija sućuti uopće potrebna. On samo uviđa činjenicu pretezanja pojma sućuti u drugi oblik, gdje se njeguje mrtva baruština samouživanja u sažalijevanju i nikakav pokret koji bi se prirodnim stavom odnosio prema predmetu suosjećanja ovdje

¹ Kao i čitav niz ljudi historije koje Nietzsche naziva uspelim tipovima.

² A to znači da prva definicija sućuti postavlja sferu koja u sebi već sadrži i drugu. Duhduša nadčovjek nikako nije bez ove prve pogođenosti (ali oduvijek je njemu prisuće sadržaja nedramatično – tek kvant orijentativnih zaliha – s ovim ipak uvijek *radi*).

³ Upravo kao bitan uklop izvjesnog nadtipa.

nije željen, prema njemu nikakva čežnja tijelom smjerna. Ova je sućut priređena za vrt lažne nadmoći jednog čovjeka soja sakupljača⁴, da se na trenutak može poveseliti vraćajući se svojim običnim, malim nevoljama. Nadčovjek kod Nietzschea biće je skepse, kakvom je biću nemoguće nešto puko žaliti, čuditi možebitno se svim čudom što uopće može na sebi, potaknut primjerom, proizvesti privid neke vlastite groze ili nevolje.

Tko god je vježbao mišljenje na analizi modernističkog junaka, znade da u njegove bitne odredbe ulazi ne-moći zadržavanja slika, jer razumije se zatečenost u slici koja se izrađuje iz neizmernih potezanja⁵ – i jedna negotovost, bitisanje nikad završivo⁶. Tako i nadčovjeka uz “središte” duha modernizma mogu misliti kao ono biće koje nema vremena za atavistički, preuzetni tip sućuti, te psihičke nastranosti iz krivog postupanja s posebnim i općim, u kojemu posebno je zahtijevano, odnosno neki bi moćnik zasigurno umio opće oposebiti, dok čovjek odveć često opće stanje sućuti – ne rad sućuti, već predigra ovom radu – smatra već dovršenošću djela suosjećanja. To je *pansućut*.

Jedan oblik definicije, sad je vidljivo, okrenut prema van, kao sunoseće kretanje zauzeto uz tuđe patnje koje odlikuje čvrsta snaga vlastitosti, hrabrost jednog slobodnog boga ili uzvišen tip vjere (govorim o skoku po vjeri, što hoće u slobodu i nikako mišljeno ovdje nije kao preuzetnost dogmi), ne gubeći “sebe” pošto vrši u nekoj, konvencionalno ocjenjujući, široj heteronomiji – pročistiti mišljenje uz podsjećanje da kod *vječnog ponovnog došašća*, primjerice, nema mjesta za ova mjerenja širine heteronomija, u odlučenosti uvijek punoj nadčovjek sja. Drugo je pak samo u sebe okrenuto, ne htijući svoga izraza do onog same sebe – nekoordinirane sućuti. Nazvao sam ju *pansućut*. Ovoj drugoj podložni su svećenički likovi koji

⁴ Prvo da može duševno podrediti one nesposobne za sućut odgovarajućega sadržaja, kao svođenje na istost u vrednovanju onih orijentativnih zaliha koje se takvima još ne čuti u podstupnju slabosti ili pretjerivanja, a drugo da bi sebe nadvisili u refleksiji nad srećom – odsućem nevolje – koja je zatekla njih, a nije drugoga – i već smo na pragu kritike mundanog uma.

⁵ Nietzscheov perspektivizam na koji inspiriran možebitno uz paprikaš indijske misli, pri čemu vjerojatno *jainizma*.

⁶ Uz Nietzschea kao zapovijed moralo bi već stajati: čitati Kafku! Imam na umu arheologiju u-procesu-zatvorenog subjektivnog bitka.

svo vole živo i u postojanju općenito i ničemu, ni slučajno, ne žele nauditi, a prešućeno da niti žele pomoći, već vuku druge u svoju nevoljkost na djelo. Izvodim opće načelo svećeničkog lika sklonog intelektualnoj dijeti: nipošto spajati san i javu i zauvijek biti daleko od boga, kako drugačije na njega motriti? Živjeli svećenički snovi i uopće snovi svih ratobornih ljenivaca, vječno, koprcajući se u razdvojenosti od bitka.

Da je posljednji kršćanin umro na križu, ili da nikad nije bilo kršćanina, već je postojao Isus – volja za čin odlučan i nasuprot kobi učinka – ne odbaciva je tvrdnja koja razotkriva kršćanski svijet res-santimanom spram svoga izvora. U biti kršćanstva leži Krist mrtvo-rođenče, nipošto živo tijelo slobode jednog nevremenog boga. Moguće li je uopće kršćanstvo po Isusu, bilo bi li oto samo imperativ s ulaza u proročište: budi vlastit; Moguć li je budizam po Buddhi, ili sokratizam po Sokratu, a kako bi izgledao jedan napoleonizam? Redukt poradi sigurnosti pod mekan jorgan ušuškanog bića koje zamjera velikoj moći roda, možebitno nesvjesno, a svijet čuti svijetom jednakih. Nikakvo djelo u njemu više na oči ne izvodi suze, on je našao svoje otkriće u besmislenoj jedinosti pukog bivstvovanja odreknutog svoje zbiljske naravi, ono bivstvovanje koje predmnijeva po definiciji biti tu – i ništa više. Sjajan privid, raj za nemoćnike, a znalcu uzrokuje zelenu povraćotinu. Isus alla Scorsese⁷ ili Isus Hegelov⁸, sintetičko čudovište, i prije bi se Luciferom mogao pričiniti svojim sljedbenicima no Yhvh ili njegov posinak.

Nietzsche predviđa 200 godina nihilističkog, zadnjeg res-santimana, ali u računicu otu nesumnjivo mora se uzeti nepredviđeno ubrzanje razvitka mašinerije za zasićenje diskursa nebitnostima, pa je duga godina ustanka u *Veliko Podne* zasigurno iza ugla – ili propast. Velika godina *vječnog ponovnog došašća*, i sućut će opet imati smisla. Podne posvuda i svuda zrake smisla. A gdje ga nema, mora da nas preuzima bog snatreći, mrzitelj slobode smislotvorstva.

...filozofija u logosnom razmetanju trivijalnosti – čudne li istine – razrješava legitimiteta mnoge bitnosti.

⁷ Martin Scorsese, *The last temptation of Christ*, 1988.

⁸ Pročitati izdvojak o apsolutnom duhu iz Hegelove *Enciklopedije*.